

OPASKOIRA, KÄYTTÖ JA HOITO

Leopold Öller

OPASKOIRA, KÄYTTÖ JA HOITO

LEOPOLD ÖLLER

JULKAISIJÄ OPASKOIRAYHDISTYS R. Y. LEDARHUNDFÖRENINGEN R. F.

OPASKOIRRA
KÄYTTÖ JA NOUTO

Helsinki 1953.
Maalaiskuntien Liiton
Kirjapaino

LUKIJOILLENI

Kun ensimmäisen maailmansodan jälkeisinä vuosina Berlinissä näin saksanpaimenkoiran suurkaupungin vilinässä, valjaissa Punaisen Ristin merkit, rauhallisesti ja vakavasti opastavan näkönsä menettänyttä isäntäänsä liikkeestä toiseen sekä yhtä rauhallisesti ylittävän vilkasliikenteiset kadut, painui tämä näky lähtemättömästi mieleeni. Kun kohtalo myöhemmin vei minutkin opaskoiran käyttäjien joukkoon, kirjastui tuo näkymä vielä entisestään muistissani.

Kymmeniä vuosia kului. Mieleeni lähtemättömästi painuneen ajatuksen toteuttamiselle, että opaskoiria saataisiin koulutetuksi myös oman maamme sokeille, ei ilmaantunut mahdollisuuksia niinä vuosina, vaan vasta toisen maailmansodan kynnyksellä. Kun maamme sitten joutui sodan pyörteisiin ja sai huollettavakseen sodassa näkönsä menettäneitä, tuli asia toteutetuksi helpommin kuin olin edes osannut kuvitella.

13 vuotta on pian kulunut siitä, kun ensimmäiset koulutetut opaskoirat opastivat sokeita maassamme. Nytemmin on näiden opastettavien joukossa muitakin kuin vain sotasoikeita. Kirjanen, jossa selotetaan opaskoiraa, sen käyttöä ja hoitoa, on käynyt tarpeelliseksi ei vain opaskoiraa käyttäville sokeille, vaan muillekin asiasta kiinnostuneille. Tässä suhteessa minulle toistamiseen ja erittäin tarmokkaasti tehtyjen esitysten tuloksena on tämä kirjanen syntynyt. Tahdon tässä julkituoda vilpittömän kiitokseni siitä luottamuksesta, jota minulle on osoitettu pyydetessä minua tämän kirjasen tekijäksi. Samoin lausun kiitokseni Birger Brüningille ja E. Soikkelille siitä avusta, jonka he opaskoirien kouluttajina ovat minulle antaneet.

Toivon kyyenneeni kokoamaan ajatukseni niin, ettei mitään, joka opaskoiran sokean käyttäjän on hyvä tietää, ole päässyt unohtumaan, sekä muovailemaan ajatusteni sanallisen ilmaisun sellaiseksi, ettei se lukijaa pitkästytä.

Helsingissä kesäkuussa 1953.

Leopold Öller.

Leopold Öller. Opaskoirayhdistyksen ja Suomen Palveluskoiraliiton puheenjohtaja. Koira on hänen omistamansa Dinnie von Marjaniemi LK, OK. SKL. 2183/III, josta sittemmin tuli muotovalio ja omistajansa opaskoira.

Johdanto

Ennenkuin ryhdyn käsittelemään koulutetun opaskoiran käyttöä ja hoitoa koskevaa aihettani, johonka ei sisälly ainoastaan sen ruokinta, vaan yleensä kaikki huomioonotettava, jotta koiramme vaikeissa tehtävissään pysyisi virkeänä ja toiminta-auliina, tahdon lyhyesti selostaa niitä tapahtumia ja seikkoja, joista koiran käyttäminen näkönsä menettäneen oppaana juontaa alkunsa.

Ihmisellä on viisi aistia: näkö, kuulo, haju, maku ja tunto. Kaililla näillä on omat tehtävänsä. Tärkeysasteen suhteen ei ole helppoa verrata niitä toisiinsa. Minkä tahansa aistin puuttuminen saattaa tällaisen onnettomuuden kohdanneen ihmisyksilön sellaiseen asemaan, että se vähentää hänen edellytyksiään onnistua ja menestyä jokapäi-

väisen leivän hankinnassa ja ihmisarvoisen elintason luomisessa itselleen sekä kyvyissä saavuttaa kaikessa suhteessa kanssaihmistensä taso. Juuri näin vähentyneitä edellytyksiä ajatellen on sokealla ehkä suurempia vaikeuksia voitettavanaan kuin niillä, jotka ovat jotain muuta aistia vailla. Olipa kuinka tahansa, näköaistin puuttuminen tuntuu suuremmalta haitalta kuin muun aistin puuttuminen.

Sokeat voidaan jakaa kahteen ryhmään, syntymästään lähtien sokeisiin ja sellaisiin, jotka myöhemmässä elämänvaiheessa ovat menettäneet näkönsä. Kuva, minkä syntymästään lähtien sokea on muodostanut itselleen, ei voi olla samanlainen kuin se kuva, minkä myöhemmin näkönsä menettänyt pystyy säilyttämään muistissaan. Tämä seikka on muistettava, kun sokealle on saatava opaskoira. Yhteistä molemmille ryhmille ovat ne vaikeudet, mitkä sokeilla on voitettavanaan halutesaan siirtyä paikasta toiseen.

Koira on ammoisista ajoista ollut ihmisen uskollinen seuralainen, senhän tiedämme. Tämä ei merkitse, että se olisi ollut jokaisen ihmisen seuralainen ja ystävä, jota se nykyäänkään ei ole. Sokeita on aina ollut ja heidän joukossaan on aina myös niitä, jotka pitävät luonnosta ja luontokappaleista, siis koirastakin. Kun näin ajatellaan, tuntuu luonnolliselta ja johdonmukaiselta, että sokeiden keskuudessa on aina niitä, jotka uskollisen nelijalkaisen ystävänsä näköä hyväksi käyttäen pyrkiivät saamaan apua koirastaan oppaana. Muinaislöydöt todistavat meille, että yhteenliittymä sokea ja koira ei ihmiskunnan alkuaikoinakaan ole ollut mikään epätavallinen ilmiö. Ajoista, jolloin eläinrakas sokea näin käytti koiraa uskollisena seuralaisenaan ja oppaanaan pimeää tietä vaeltaessaan, aikoihin, jolloin koiraa yleisemmin ja tehtävänsä erikoisesti koulutettuna ruvettiin käyttämään sokean oppaana, ennätti kulua aivan yllättävän paljon aikaa. Tähän koulutettujen koirien käyttämiseen sokeiden oppaana päästiin vasta 19. vuosisadan ensimmäisinä vuosina. Tapaus on nykypäivien opaskoiran käyttäjille niin tärkeä, että lienee paikallaan mainita se aivan erikoisesti tässä yhteydessä.

Esitelmässään, jonka yliluutnantti tri H. Brüll piti Berlinin yliopistossa vuonna 1942 Gesellschaft für Hundeforschung-nimiselle seuralle (koirantutkimusseura), hän kertoi mm. seuraavaa: "Kun nyt tahdom-

me saada pikaisen käsityksen opaskoirapalvelun kokemuksista, emme voi olla ajattelematta 19 vuotiaana näkönsä menettänyttä vaununtekijä-kisälliä Joseph Reisingeriä ymmärtääksemme täydellisesti nyttemmin professori, parooni von Uexküll'in kehittämää ja puolustusvoimien opaskoirapalvelussa käyttämää menetelmää. Mainittu Joseph Reisinger sai eräältä teurastaja-kisälliltä lahjaksi koiran kehoituksella yrittää saada koulutetuksi se opaskoiraksi. Reisinger valjasti koiransa yksinkertaisella tavalla ja kulki rohkeasti sen kanssa Wienin katuja pitkin — tämä tapahtui vuonna 1803 — ja kesti kärsivällisesti kaikki töytäykset seinien nurkkiin ja ulkoneviin osiin, kompastellen ja kaatuen reunakiviin, ojiin ja kuoppiin, kunnes hän sai koirastaan käyttökelpoisen opaskoiran. Reisingerin jokainen kokemus oli samalla koiralle epämieluisuuden elämys, joka sai sen tulevaisuudessa ottamaan vaarin kaikki nämä ihmismaailman laitteet ja vastaavin teoin muistamaan ne ihmisille esteitä aiheuttavina.”

Reisingerin kokemuksia käytti ensimmäisenä hyväkseen Wienin silmäklinikassa muuan lääkäri, joka ryhtyi kouluuttamaan opaskoiria.

Kun näin oli päästy alkuun, levisi opaskoira-aate silloisen Saksan eri valtioihin. Koirayhdistykset ja yksityiset koirien kouluttajat ryhtyivät eri puolilla Saksaa kouluttamaan opaskoiria. Mitään yhtenäisyyttä ei ollut, vaan turvautui kukin parhaaksi katsomaansa menetelmään. Seurauksena olivat epäonnistumiset, vastoinkäymiset ja monenlaiset tapaukset, jotka kukin kohdaltaan järkyttivät luottamusta koiran käyttömahdollisuuksiin sokean opastajana. Kävi selväksi, että koirien kouluttaminen tähän tarkoitukseen oli saatava valvonnan alaiseksi. Siihen pyrittiin, vaikka muodot ja tiet olivat erilaiset.

Ensimmäinen maailmansota toi asiaan ratkaisevan käänteen. Monet ruoret miehet olivat sodassa menettäneet näkönsä. Yhteiskunta ei voinut suhtautua tähän välinpitämättömästi. Valtion apua tarvittiin ja sitä silloisten olosuhteiden puitteissa saatiinkin. Oldenburgiin Saksassa perustettiin vuonna 1916 koulutuskeskus, joka sai tehtäväkseen koirien kouluttamisen sodassa näkönsä menettäneiden invalidien oppaiksi. Koulutus sekä koirien käyttöön hyväksyminen saatettiin julkisen valvonnan alaiseksi.

Saksa on siis opaskoirien nykyisen koulutuksen alkuunpanija ja

sieltä opaskoirien käyttö on levinnyt muihin maihin aina Amerikkaa myöten. Nykyään Saksassa toimii useita opaskoirakouluja, joista monet säätiöiden ja lahjavarojen turvin.

Ruotsi sai ensimmäiset opaskoiransa vuonna 1938, Tanskassa ryhdyttiin itse kouluttamaan opaskoiria vasta noin kolmisen vuotta sitten ja Norjassa ajatuksen toteuttamista kypsytellään vasta nyt vuonna 1953.

Maamme sai ensimmäiset opaskoiransa kesällä 1940. Saajat olivat talvisotamme aikana näkönsä menettäneitä invaliideja. Saanen tässä yhteydessä mainita niitä tapauksia, jotka johtivat tähän.

Suomen Palveluskoiraliitto r.y. oli jo perustamisvaiheessaan 1935 ottanut ajatuksen toteuttamisen toimintasuunnitelmiinsa. Kun Ruotsiin sikäläisen saksanpaimenkoira-yhdistyksen toimesta v. 1938 saatiin Saksasta opaskoirien kouluttamista ja kouluttajien opettamista varten alan asiantuntija Fritz Dominick, ryhdyttiin myös meillä toimenpiteisiin hänen tänne saamiseksi seuraavana vuonna eli 1939. Tällöin puhjennut toinen maailmansota teki kuitenkin nämä suunnitelmat tyhjiksi.

Talvisotamme päättyi maaliskuussa 1940. Opaskoira-asiassa oli jotain kiireesti tehtävä. Nyt meillekin koitui hyötyä Dominickin käynnistä edellisenä vuonna Ruotsissa. Suomen Palveluskoiraliitolla ei ollut käytettävissään taloudellisia mahdollisuuksia, joten rahallista tukea oli saatava muualta. Suomen Punaisen Ristin kanssa käydyt neuvottelut johtivat siihen, että tämä järjestö asetti Suomen Palveluskoiraliiton käytettäväksi 15.000 markkaa ja tarkoituksena oli, että viisi opaskoira ja samalla viisi opaskoirien kouluttajaa oli saatava koulutetuiksi. Määrää saatiin lisäksi kartutetuksi muutamain vapaaehtoisin lahjoituksin. Näin voitiin Fritz Dominickin suosittelema oppilas Lars Svartengren Ruotsista kutsua Suomeen opettamaan meille opaskoirien kouluttajia ja kouluttamaan vaaditut viisi opaskoira. Tehtävä saatiin päätökseen jo vuoden 1940 elokuussa, jolloin Suomen marsalkka Gustaf Mannerheim juhlallisessa tilaisuudessa luovutti ensimmäiset opaskoirat viidelle talvisodan invaliidille. Näiden opaskoirien joukossa oli mm. sittemmin kuuluisaksi tullut Turre, jonka sai luutnantti Tauno Keto. Sotakoira-koulu Hämeenlinnassa ryhtyi sitten Svartengrenin työtä jatkamaan ja koulutti muutamille sotainvaliideillemme opaskoirat syksyllä 1940.

*Saksan paimenkoira:
Eniten palveluskoirana käytetty ja soveltuu myös hyvin opaskoiraksi*

*Ensimmäinen käyttövalio spu Jekku OK 20 280/XXIX (O. Martelius,
Helsinki) Suomen mestari v. 1950 opastuskokeissa*

Talvisotaamme seurasi jatkosota. Näkönsä menettäneiden lukumäärä kasvoi. Sotakoira-koulu ei enää muiden tärkeimpien tehtävien vuoksi voinut jatkaa opaskoirien kouluttamista. Nyt tuli Ruotsi jälleen avuksemme. Siellä sokeiden hyväksi toimiva H.K.K. Kruununprinsessa Margarethan nimeä kantava säätiö, jonka kunniapuheenjohtaja on Ruotsin nykyinen kuningas, päätti lahjoittaa ja kouluttaa sodassa näkönsä menettäneille invalideillemme 15 koiraa. Tätä tehtävää varten Lars Svartengren saapui uudelleen Suomeen vuosina 1941 ja 1942.

Tämän jälkeen jäi opaskoirien kouluttaminen meidän omaksi huoleksemme. Asian otti Sotainvaliidien Veljesliitto, lähinnä siihen kuuluva Sotasokeat r.y. tehtäväkseen. Lars Svartengrenin oppilas Birger Brüning lähetettiin Saksaan saamaan lisäoppia Saksan suurimmassa opaskoira-koulussa Biesenthalissa ja pian voitiin jatkaa opaskoirien kouluttamista saatujen lahjavarojen turvin tarkoitusta varten rakennetussa opaskoira-koulussa Pitäjänmäellä, Helsingin lähellä. Koulun johtajana toimi Birger Brüning. Sotasokeiden osalta asia oli siis täysin järjestyksessä. Jokainen sodassa näkönsä menettänyt invalidi on lain perusteella oikeutettu maksutta saamaan opaskoiran.

Siviilisokea, jota nimitystä on ryhdytty käyttämään tavallisista sokeista, ei voi saada opaskoiraa valtion kustannuksella. Mikäli hän koiran haluaa, on hänen itsensä pystyttävä se kustantamaan. Voimassa olevan invalidien huoltolain perusteella hän kuitenkin voi saada valtiolta avustusta opaskoiran, kuten muidenkin toimeentuloansa edistävien välineiden hankkimisessa. Myönnetty avustukset ovat kuitenkin yleensä olleet niin vähäisiä, etteivät ne ole riittäneet opaskoiran hankkimiseen.

Opaskoirayhdistys—Ledarhundföreningen r.y., joka perustettiin vuonna 1948, on ottanut tehtäväkseen mahdollisuuksiensa mukaan sokeiden avustamisen opaskoiran hankkimisessa ja kerännyt tarkoitusta varten rahoja pääasiallisesti arpajaisten ja lahjoitusten avulla. Yhdistyksen toimesta on tähän mennessä noin 40 siviilisokeaa saanut opaskoiran. — Tätä ennen olivat muutamat siviilisokeat Suomen Punaisen Ristin toimesta saaneet ensimmäiset opaskoiransa sotasokeiden opaskoirien koulutuksen yhteydessä, mutta nyttemmin on tämä järjestö

vetäytynyt asiasta kokonaan syrjään. — Kun vertaamme toisiinsa sota- ja siviilisokeiden sekä heidän käytössään olevien opaskoirien lukumäärää, kiintyy varmaan huomio siviilisokeiden käytössä olevan määrän pienuuteen. Tämä saanee selityksensä siitä, että koira sokean oppaana on vielä tuntematon suurelle osalle sokeistamme ja että opaskoiran hankkimiseen vasta hiljattain on avautunut mahdollisuus. Niinikään voidaan olettaa, että sen jälkeen, kun vielä koulua käyvät nuoret sokeat joutuvat itse toimeentulostaan huolehtimaan eri tehtävissä ja töissä opaskoirien tarve lisääntyy.

Voiko kuka tahansa sokea pitää ja käyttää opaskoiraa

Opaskoiraa verrataan usein invalidiin proteesiin ja rinnastetaan siihen. Jossain suhteessa tällainen vertaaminen ja rinnastaminen voi-kin olla oikeaan osunut. Muistettava kuitenkin on, että tämä vertaaminen ja rinnastaminen voi vain muutamissa määrätyissä tapauksissa tulla kysymykseen.

Eläimestä ei saada konetta tai kojetta, koulutettiinpa sitä mihin tarkoitukseen tahansa. Yhtä vähän kuin kehittyneimmistä ja kehittyimmistä koirasta edes sen äärettömän tarkan hajuaistin perusteella voidaan saada kaikissa olosuhteissa täysin varmaa jäljestäjää tai hajujuen selvittäjää, yhtä vähän voidaan koirasta saada kaikissa olosuhteissa ehdottoman moitteettomasti toimivaa sokean silmien korvaajaa, siis opaskoiraa. Eläin on eläin ja pysyy sellaisena kaikkine yksilöllisine ominaisuuksineen. Tämä on tosiasia eikä muutu, vaikka simpanssikin oppisi ihmisen tavoin ateriomaan suurkaupungin loistoravintolassa. Tämän tietäen ja aina muistaen on mahdollista kouluttaa koirasta sokealle opas, jonka avulla hän pystyy siirtymään paikasta toiseen tarvitsematta tätä siirtymistään millään tavalla rajoittaa ja tarvitsematta siirtyessään joutua vaaralle alttiiksi. Jotta tämä kävisi mahdolliseksi ja jotta auttamis- eli opastustarkoituksen tulos tulisi mahdollisimman luotettavaksi, on meidän pystyttävä luomaan koiralle sen kannalta katsottuna sellaiset edellytykset, etteivät ne vaikeuta tai tee suorastaan mahdottomaksi tämän tuloksen saavuttamista.

Jo aikaisemmin tuli mainituksi, etteivät kaikki sokeat voi käyttää hyväkseen koiran opastamismahdollisuuksia. Opaskoiraa käyttävän sokean täytyy ennen kaikkea itse olla eläinystävä, pystyvä käsittelemään koira ja ymmärtämään sitä. Sen mukaan ja siinä määrin kuin nämä edellytykset ovat olemassa, sokea pystyy saavuttamaan koiransa luottamuksen, saaden palkakseen uskollisen seuralaisen, joka ei hevillä jätä isäntäänsä pulaan.

Kuten ihmiset, niin myös koirat ja muutkin eläimet ovat luonteeltaan ja taipumuksiltaan hyvin erilaisia. Tämäkin seikka on otettava huomioon opaskoiraksi sopivaa koira valittaessa. Toiset koirat eivät ollenkaan sovellu tähän tehtävään ja sopivienkin koirien joukossa on sopivaisuus hyvin erilainen. Opaskoiran käyttäjä ei kuitenkaan välittömästi tule kosketukseen tämän ongelman kanssa. Tavallisesti tämä ongelma on kunkin yksilön kohdalta jo ratkaistu siinä vaiheessa, jolloin koulutukseen ryhdytään. Sokean kohdalta suhtautuminen tähän ongelmaan supistuu siihen, että sokealla yhteisharjoitusten aikana on mahdollisuus todeta, sopiiko tarkoitettu koira hänelle oppaaksi ja saadaanko hänen ja koiran välille syntymään tarpeellista yhteisymmärrystä.

Mainitsimme aikaisemmin, että sokealta vaaditaan ennen kaikkea eläinrakkautta, joka on edellytyksenä opaskoiran pitämiseen ja käyttämiseen. Sen ohella tarvitaan muutakin. Sokealta vaaditaan kärsivällisyyttä ja luonteen tasaisuutta sekä lisäksi mahdollisuuksien mukaan säännöllisiä elämäntapoja. Opaskoira, jonka isännällä on taipumus sortua, vaikkapa vain tilapäisesti, alkoholipitoisten juomien käyttöön tai jonka isäntä ei pysty säilyttämään mielenmalttiaan, vaan erehtyy purkamaan sisuaan koiraansa, ei voi olla ottamatta vaikutteita näistä olosuhteista. Seurauksena on usein hermojen menetys. Rauhallisesta, kiltistä ja säyseästä koirasta tulee hermostunut ja vihainen sekä näistä syistä opaskoiraksi kelpaamaton.

Myös ne ympäristöolosuhteet, mitkä sokea voi koiralleen tarjota, on otettava huomioon. Koira tosin ei vaadi paljoa, mutta hyvältä isännältä se ainakin voi odottaa oman nurkkauksen vaatimattomimmassakin kodissa ja sen, että isännän kotiväkikin ymmärtää sitä oikein käsitellä. Opaskoiran hankkiminen sokealle, jonka perhe on lapsi-

*Rottweiler:
Rauhallisen luonteensa vuoksi soveltuu rottweiler hyvin
opaskoiraksi*

*Saksanseisoja:
Monien käyttömahdollisuuksiensa ohella osoittautunut
luonteensa puolesta myös hyväksi opas-
koiraksi*

rikas, ei aina ole sopivaa, sillä koira voi monasti joutua kärsimään pikkulapsien ymmärtämättömästä kohtelusta. Sitä paitsi opaskoira tällaisessa perheessä on tavallisesti tarkoitukseton pidettäväksi, lapset kun ennen pitkää varttuvat siihen ikään, että he voivat isäänsä opastaa.

Kärsivällisyyttä, lempeyttä ja lujuutta, johdonmukaisuutta, tietoa ja taitoa sekä harkintakykyä vaaditaan synnyttäneiden taipumusten lisäksi jokaiselta opaskoiran kouluttajalta. Sokealta, joka päivittäin joutuu käyttämään koira oppaanaan, vaaditaan myös näitä ominaisuuksia. Ellei hän pysty edes auttavasti niitä omaksumaan, on parempi, että hän jättää opaskoirankin hankkimatta.

Kun sokealle, jolla on mahdollisuuksia pitää ja käyttää opaskoiraa ei voi olla yhdentekevää, miten koira tehtävänsä on koulutettu, on syytä tässä lyhyesti kosketella niitä menetelmiä, joita noudatetaan koiran koulutuksessa. On perin tärkeää, että sokea täysin luottaa koiraansa. Käsitkseni mukaan voidaan tämä luottamus saavuttaa ja sitä vahvistaa juuri sen kautta, että opastettava itse on tietoinen siitä, mihin opaskoiran koulutus perustuu ja miten näitä perusteita koulutuksessa on sovellettu. Koirien, kuten muidenkin eläimien, elintointi määräytyy viettien mukaan. Tällöin tulevat ensi sijassa kysymykseen ravinnon saannin turvaaminen ja suvun jatkuvaisuuden varmentaminen. Keinot näiden päämäärien saavuttamiseksi ovat olosuhteista riippuen kehittyneet mitä moninaisimmilla tavoilla ja muodostuneet hyvin erilaisiksi. Toiset vietit ovat voimistuneet, toiset taas heikentyneet.

Viettien joukossa on laumavietillä koira oppaaksi koulutettaessa mitä suurin merkitys. Kuten lauma-sanasta voidaan päätellä, on tässä tapauksessa kysymyksessä vietti, joka pakottaa eläimet elämään laumoissa. Tällä vietillä on kaksi aivan vastakkaista ilmenemismuotoa. Toisissa yksilöissä laumavietti ilmenee johtajaominaisuuksina ja toisissa taas alistuvaisuutena. Mielestäni ihanteellisella opaskoiralla täytyy olla kova luonne, mutta se ei saa olla hituistakaan vihainen. Lisäksi sillä pitää olla sellaisia ominaisuuksia, joita laumanjohtaja tarvitsee. Vaikka tässä onkin koirasta puhe, voimme lisäksi tarvittavina ominaisuuksina mainita aloite- ja harkintakyvyn. Opaskoiran

lauma on sen opastettava. Koira on saatava herätetyn ja vahvistetun laumavietin perusteella niin koulutetuksi, että se joka tilanteessa varjelee laumaansa, s.o. opastettavaansa. Tästä syystä ovat paimenkoirina käytetyt rodut opaskoiriksi soveliaimmat ja niiden joukosta epäilemättä on saksanpaimenkoira osoittautunut sopivimmaksi.

Opaskoiran käyttö

Opaskoiran sokealle isännälleen suoma apu saa ilmenemismuotonsa varsinaisesti kolmessa eri tapauksessa, nimittäin

1. opastamassa isäntäänsä tämän sekä reippaillessa ulkosalla luonnon helmassa ilman varsinaista päämäärää että virkistyskävelyllä,
2. opastamassa isäntäänsä kodista työpaikkaan ja päinvastoin sekä muihin tunnettuihin paikkoihin,
3. opastamassa sellaisiin paikkoihin, joissa isäntä aikaisemmin ei ole käynyt.

Yhtäläisyys näissä eri tapauksissa opastamisen suhteen liittyy siirtymiseen paikasta toiseen, siis kulkemiseen. Turhaa on lähteä tarkastelemaan sitä, missä tehtävässä opaskoiran suoma apu on tärkein ja merkityksellisin. Kaikki tehtävät ovat tärkeitä.

Jotta sokea täysin voisi käyttää hyväkseen opaskoiran antamaa apua, on tärkeää, että hän mahdollisimman kiinteästi voi seurata koiran liikkeitä. Tätä varten koiralla on valjaat, joiden opastuskaaren avulla koiran liikkeiden seuraaminen käy mahdolliseksi. Valjaat ovat siis perin tärkeät välineet opastustyössä. Seurauksena tästä on, että valjaat on pantava koiralle vasta silloin, kun "työhön" lähdetään sekä riisuttava heti "työn" päättymisen jälkeen. Valjastamisen pitää muodostua koiralle merkiksi siitä, että silloin lähdetään "työhön" ja että leikkiminen, samoin kuin muutkin mieliteot on sillä hetkellä jätettävä ja vakavasti antauduttava tehtävään. Koskaan ei siis saa sallia, että koira valjastettuna saa juoksennella vapaasti. Ei edes koiran saa antaa valjastettuna suorittaa tarpeitaan, vaan koiralle on varattava tilaisuus tehdä tarpeensa ennen "työhön" lähtöä. Jos matkan varrella joudutaan pysähtymään tai lepäämään ja tahdotaan antaa koiralle

tilaisuus vapaana jaloitteluun, on siltä joka kerta riisuttava valjaat, ettei se missään tapauksessa oppisi valjaat selässä vapaana juoksentelemaan.

Opaskoiran ensimmäisiin tehtäviin kuuluu oppiminen vetämään. Sen vuoksi on opastamiseen lähdetessä komentosanakin: veto, mars! Mitä tasaisempi koiran opastuskaaren kautta opastettavalleen välittämä veto on, sitä turvallisempaa on eteenpäin liikkuminen. Jos veto äkkiä voimistuu, on täysi syy epäillä, että silloin tiellä on jotain tavallisuudesta poikkeavaa ja sen mukaisesti on oltava varuillaan. Jos veto taas heikkenee, on se merkinä siihen, että kulkunopeutta on hiljennettävä. Silloin on ilmeisesti odotettavissa jonkun sellaisen esteen ilmaantuminen, jota ilman muuta ei voida ohittaa. Opaskoiran kanssa kuljettaessa on hyvä, että sokealla on keppi, jonka avulla hän voi saada jonkinlaisen käsityksen eteen sattuvista esteistä ja sen mukaan ohjata koiraansa.

Koulutusvaiheessa ja kauan sen jälkeenkin, kunnes yhteistyö vuosien kuluessa hioutuu, ovat esteiden ilmaisut voimakkaat, jopa siinä määrin, että pysähtymistä niiden edessä pidetään välttämättömänä. Sikäli kuin yhteistyö opastettavan kanssa edistyy, muuttuvat nämä ilmaisut vauhdin hiljenemiseen ja esteiden kiertämiseen tavalla, jota sivullisen on perin vaikea edes huomatakaan. Tietenkin voi aina sattua sellaisia tilanteita ja esteitä, joiden edessä parhaimmankin opaskoiran on pysähdyttävä.

Vaikka täydellistä luottamista opaskoiraan onkin pidettävä hyvän opastamisen edellytyksenä, ei ajoteiden ylittämistä voi jättää kokonaan opaskoiransa varaan. Varovaisinta ja suositeltavaa on pyrkiä auttamaan koira, mikä hyvin käy päinsä kuuntelemalla ja tarkkaamalla liikennettä. Vain eheä yhteistyö opastettavan ja opastajan välillä voi luoda varman opaskoiran.

Koira ymmärtää, jos se on saanut huolellisen koulutuksen, myös sellaiset komentosanat kuin seis, oikealle ja vasemmalle. Näitä komentosanoja on myös käytettävä, jotta ne ikäänkuin syöpyisivät koiran tietoisuuteen.

On syytä ehkä uudelleen korostaa johdonmukaisuuden tärkeyttä sekä koira koulutettaessa että koulutettua koira käytettäessä. Sitä,

Ajotie on ylitetty ja opaskoira saanut käskyn jatkaa katukäytävälle.

Opaskoira on tuonut isäntänsä määräpaikkaan ja osoittaa hänelle portaan. Kuvassa spn Opas-Sipa (H. Blomqvist, Porvoo) Suomen mestari opastuskokeessa vv. 1951—52

Opaskoira spn Reta (rouva Kirsti Salonen, Santahamina) harjoituslenkillä. Kilpailee nyk. voittajaluokassa.

Spu Lei (E. Laine, Lahti). Kiitosta ansaitsevalla tavalla järjestänyt suurlle määrälle opaskoirapentuja hoitopaikat.

minkä kerran on kieltänyt, ei saa koskaan sallia sen tekvän, sillä tällainen vuoroin kieltäminen ja vuoroin salliminen saa aikaan pahaa häiriötä koiran muistielämässä ja vaikuttaa epäedullisesti muuhunkin toimintaan. Jos kerran olet sallinut koirasi mennä vuoteeseen tai sohvalle nukkumaan, mikä ei ole tarkoitus, on turhaa sen jälkeen sitä enää siitä kieltää. Yksin jäädessään se varmasti valitsee silloin leposijaksi tämän kielletyn, mutta sille niin äärettömän mieluisan makuupaikan.

Maantiellä liikuttaessa on aina käveltävä tien vasenta reunaa, siis päin edestä vastaan tulevaa liikennettä. Tämä maantien vasemman reunan valitseminen opaskoiran kävelytieksi on tehty monestakin syystä.

Kun opaskoiria meillä aikanaan ryhdyttiin käyttämään, piti jalankulkijoiden silloisten liikennemääräysten mukaan kulkea maantien vasenta reunaa. Tämän mukaisesti määrättiin, että myös sokean opaskoirineen oli kuljettava samaa reunaa. Kun liikennemääräyksiä sittemmin muutettiin, oltiin päästy siihen vakaumukseen, että opaskoiran turvin kulkevan sokean edelleenkin piti käyttää maantien vasenta puolta. Käsittääkseni tämä oli asialle ainoa oikea ratkaisu. Punaisen Ristin merkit, jotka on kiinnitetty koiran valjaisiin, näkyvät edestä mutta ei takaapäin. Ajoneuvojen ohjaaja huomaa ne tällöin ja voi paremmin sen mukaisesti järjestää sokealle turvallisen ohituksen. Koira kulkee aina opastettavan vasemmalla puolella. Näin se joutuu kulkemaan tien reunaa oja vasemmalla ja opastettava oikealla eli maantienpuoleisella puolella. Tästä on se hyöty, että vaikeissa tilanteissa koira joutuu valitsemaan väistymispaikaksi ojan, kun sitä vastoin tien oikeaa puolta kuljettaessa sokea helposti joutuisi työnetyksi ojaan. Sokea voi koiran selän yli kepillä tarkata, että hän varmasti on maantien vasemmassa reunassa yhtä helposti kuin tien oikeaa puolta kulkiessaan.

Voimassaolevassa yleisessä liikennejärjestyssäännössä, annettu 30. 12. 1937, säädetään toisessa pykälässä: ”Jokaisen tiellä kulkevan tulee noudattaa sitä huolellisuutta ja varovaisuutta, joka vahingon estämiseksi on tarpeen. Hänen tulee ottaa huomioon muiden tiellä kulkevien ja tien varrella asuvien tai oleskelevien turvallisuus ...” samoin

13. pykälässä jalankulkijoista puhuttaessa sanotaan seuraavasti: "Jalankulkijan tulee, missä on jalkakäytävä, käyttää tätä. Jollei jalkakäytävää ole, on jalankulkijan käytettävä tien vasenta reunaa." Kesäkuun 12 päivänä 1947 muutettuna kuuluu tämä 13. pykälän kohta seuraavasti: "Jalankulkijan tulee, missä on jalkakäytävä, käyttää tätä. Jollei jalkakäytävää ole, on jalankulkijan käytettävä yleensä tien oikeata reunaa."

Kaupungeissa katukäytävillä kuljettaessa on noudatettava tavallista kulkujärjestystä ja annettava koiran määrätä sivuuttaminen.

Suuri on epäilemättä se hyöty, jonka opaskoira tarjoaa isännälleen tehdessään hänelle mahdolliseksi hapuilematta, esteitä pelkäämättä ja alituisesti varuillaan olematta reippaasti kulkea eteenpäin. Muuta näkevää seuralaista ei tarvita. Opastettava voi itse määrätä kulkunsa tahdin tarvitsematta alistua opastajan kulkunopeuteen tai esittämättä tuesta opastajalle pyyntöjä. Tosin kulku opaskoiran kanssa on rajoitetumpaa kuin silloin, kun opastajana on ihminen. Mielestäni tämä rajoitus kuitenkin tulee korvatuksi sillä riippumattomuuden tunteella, jonka opaskoiran opastamana kulkeminen tarjoaa. — Kesäisenä hellepäivänä on virkistävää kylpykin saavutettavissa tarvitsematta vaivata kehtään muuta kuin koiraansa. Eräs opaskoiran tottunut käyttäjä kertoi päivittäin tekevänsä uimamatkoja vain koiransa kanssa. Kaulain taluttiminen kaulassaan jää opaskoira käskyn saatuaan rannalle silmäkovana seuraamaan isännän puuhia vedessä. Kutsun kuultuaan syöksyy sekin aaltoihiin ja uiskentelee isäntänsä ympärillä, kunnes tämä löytää taluttimen. Rannan löytäminen ei sitten enää tuota vaikeuksia.

Opaskoiran ehkäpä tärkein tehtävä on kuitenkin sokean opastaminen työpaikkaan ja sieltä takaisin kotiin. Tämä on jokapäiväinen tehtävä ja siinä on koiran antama apu taloudellisesti merkittävin. Tehtävää yleensä ei ole vaikea koiralle opettaa. Työpaikkoja voi sitä paitsi olla useampia, kuten esimerkiksi sokeilla hierojilla samoin tuotteitaan kauppaamassa käyvillä kori- ja harjatyöntekijöillä, pianonvirittäjillä jne. Sekä kaupungeissa että maalla koira oppii käskystä suorittamaan nämä matkat. Tehtävästään täysin tietoisena se lähtee sitä suorittamaan kuultuaan esim. käskyn: työpaikalle, Antti-

laan tai kotiin. Tällaisen ainoastaan annettuun käskyyn perustuvan opastamisen ei siis tarvitse supistua ainoastaan työpaikkaan ja kotiin.

Paitsi kotoa työpaikkaan ja työpaikasta kotiin opaskoira voi yksistään annetun käskyn perusteella opastaa myös muihin sellaisiin paikkoihin, joissa sokea usein joutuu käymään, kuteen esim. pankkiin, parturiin, puotiin, postiin sekä tuttavien ja ystävien luo. Tällöin on kullekin paikalle annettava eri nimi, jonka koira oppii tietämään ja jota nimeä aina johdonmukaisesti on käytettävä.

Selvää on, ettei koira ilman muuta ja opettamatta voi opastaa sokeaa näin määrättyihin paikkoihin. Koira on siihen koulutettava. Kun opaskoiran kouluttaja ei yleensä seuraa opaskoiran käyttäjää tämän kotipaikkakunnalle, on sokean saatava näkevää apua, jotta koira oppisi löytämään määrätty paikat. Mielestäni tämä kouluttaminen käy parhaiten päinsä siten, että näkevä opas ensi kerroilla koiran ohella opastaa sokeaa haluttuun paikkaan. Jonkun kerran vielä jälkeen päin näkevä opas voi koiran tietämättä seurata sokeaa koirineen ja jäädä vasta sitten kokonaan pois, kun koira on oppinut yksistään komentosanan perusteella löytämään paikan. Makupalojen antaminen suorituksen jälkeen edistää tässäkin tapauksessa oppimista. Kiitosta ja hyväilyä ei koskaan saa unohtaa.

Paitsi näitä paikkoja, joihin koira yksinomaan käskyn perusteella kykenee opastamaan, voidaan koiraa käyttää myös opastamaan sellaisiin paikkoihin, joissa sokea koirineen aikaisemmin ei ole käynyt. Jos opastettava on menettänyt näkönsä vasta vanhempana, niin että hänen mieleensä on jäänyt selvä kuva ja käsitys kotikaupungista tai kotiseudusta yleensä, voi hän oman muistinsa perusteella mennä koiran kanssa haluamiinsa paikkoihin. Koiran tehtäväksi jää tällöin vain kulkemisen turvaaminen. Jos opastettavalla ei ole tällaista muistikuvaa, pitää asia järjestää toisin. Silloin täytyy turvautua tiedusteluihin ja kyselyihin ohikulkijoilta. Myös kotiväki voi selostaa, miten matka on suoritettava. Kaupungeissa tämä on suhteellisen helppoa, koska matkan reitti voidaan selostaa ylitettävien katujen luvun sekä suunnanmuutokset katuristeysten mukaan. Myös maaseudulla on sellaisia paikkoja, joita voidaan käyttää merkkeinä kuljettavan tien selostamisessa. Kerrotaan erästä sokeasta, joka Helsingissä koiransa kanssa oli hakeutu-

massa paikkaan, jossa hän aikaisemmin ei ollut käynyt, että hän kohtaamalleen tuttavalle tämän kysymyksen, miten sokea koirineen voi löytää oikean oven vastasi, että "onhan talossa numero oven päällä". Tuttava jäi sanattomaksi ja erosi sokeasta ystävästään varmaankin suuresti ihmetellen opaskoiran älykkyyttä. Tosiasiassa koira tietenkään ei ole näin älykäs. Ensimmäisellä kerralla on tällaisessa tapauksessa luonnollisesti kysyttävä näkevilta henkilöiltä taloa ja ovea. Tätä ei kuitenkaan tarvitse jatkuvasti toistaa, sillä jos myöhemmin tullaan samaan paikkaan, on koiran muisti jo apuna ja se löytää oikean oven kuultuaan käskyn "porras". Omasta kokemuksestani voin vielä mainita, että koira saattaa oppia opastamaan yksinomaan käskyn perusteella sellaiseen paikkaan kuin esim. kahvilaan, tekemättä sitä mihinkään määrättyyn kahvilaan, vaan ensiksi matkan varrella eteen sattuvaan. Luonnollinen selitys tähän on se, että koiran kouluttaja jo koulutusajanaan monasti käy kahvilassa levähtämässä, jolloin koirallakin on lepohtekensä. — Tämä mieluinen levähtäminen ja kahvin tuoksu liittyvät koiran kahvila-käsitteeseen.

Opaskoira on koulutettu opastamaan sokeaa joko raitiotie- tai linjavaunupysäkeille. Rautateitse matkustettaessa on opaskoiran ottaminen mukaan matkustajavaunuun sallittu. Koira oppii intohimoisesti pyrkimään raitiovaunussa ja autossa matkustamiseen, joten se hyvin helposti tottelee sellaisia käskyjä kuin "pysäkillä" tai "autoon".

Koira voi kuten monet ihmisetkin, tulla usein sairaaksi, autossa, laivassa tai muissakin kulkuneuvoissa matkustettaessa. Paras siis on varautua tältä varalta ja muistettava aina, ettei koiraa ennen matkalle lähtöä syötetä. Hyvä on lisäksi tietää, että samat lääkkeet, jotka auttavat tässä suhteessa ihmisiä, soveltuvat useissa tapauksissa myös koirille. Annos on kuitenkin vain puolet ihmisten käyttämästä annoksesta.

Henkilölle, joka syntymästään lähtien on ollut sokea tai aivan pienenä näkönsä menettänyt, on tietenkin paljon vaikeampaa oppia käyttämään opaskoiraa kuin sellaisen, joka vasta varttuneella iällä on näkönsä menettänyt. Niin vaikeaa se ei kuitenkaan ole, etteikö sitä oppisi.

Myöskään ei pidä väheksyä sitä ajanvietettä ja seuraa, jonka opaskoira varsinaisen työnsä ohella tarjoaa sokealle tämän usein yksitoikkoisessa

elämässä. Opaskoira on koulutettu tuomaan isännälleen pudonneita esineitä, kuten esim. kepin, lakin, käsineet, omat valjaansa ym. Sille voidaan opettaa paljon muutakin. Se oppii helposti tuomaan isännälleen tohvelit, lehdet ja kirjeet postiluukusta, sekä muitakin esineitä. Koiran elämän seuraaminen voi sokeankin näkökannalta olla mielenkiintoista ja tuottaa vaihtelua.

Käyttäytymiseen ja suhtautumiseen muihin ihmisiin on kiinnitettävä aivan erikoista huomiota liikuttaessa ihmisten keskuudessa kaduilla ja maanteillä, raitio- ja linjavaunuissa sekä junissa. Opaskoiransa kanssa kulkeva sokea herättää yleensä suuresti kiinnostusta ja sen vuoksi seurataan hänen liikehtimistään ja edesottamuksiaan hyvinkin tarkasti. On ymmärrettävää, että sokea opaskoiransa turvin pyrkii selviytymään kaikista tilanteista tarvitsematta vaivata kanssaihimiään kyselyillä ja avunpyynnöillä. Tässä suhteessa kainostelu ei kuitenkaan ole paikallaan. Kohteliaasti tehtyyn kysymykseen saa aina yleensä auliin vastauksen ja apuakin, silloin kun sitä pyydetään, annetaan yhtä auliisti. Saa daanpa apua monasti pyytämättäkin. Tällaista tapahtuu varsinkin vilkasliikenteisillä paikoilla esim. lähdetäessä katua ylittämään, kulkuneuvoissa, ynnä muualla. Ei ole lainkaan paikallaan ja sopivaa, että sokea tylästi kieltäytyy vastaanottamasta näin tarjottua apua. Jos uskotaan selviytyvän omin neuvoin ilman apua, on kohteliaasti kiitettävä tarjouksesta. Kun sokea yleensä itse ei voi päättää, onko tarjottu apu aiheellinen tai ehkäpä suorastaan välttämätön, on parasta varovaisuuden vuoksi aina käyttää hyväkseen tarjottua apua. Vahinkoahan siitä ei voi olla.

Samaa kohteliaisuutta ja kärsivällisyyttä, jota sokean on osoitettava kaduilla ja maanteillä liikkeessaan, on osoitettava myös junissa, autoissa ja raitiovaunuissa. Opaskoira oppii kyllä mukautumaan eri kulkuneuvoissa matkustamiseen, kunhan sen isäntä vain ei hermostu. Aivan sopimatonta on sokean ryhtyä yleisillä paikoilla kovakouraisesti ojentamaan koiraansa. Kovakourainen nykiminen valjaista ja kaulaimesta sekä komin ja kaikissa olosuhteissa ehdottomasti vältettävä. vielä suuremmassa määrässä koiran kurittaminen herättää aina ihmisissä paheksumista. Sen vuoksi on tällaista käyttäytymistä kaikin mo-

Opaskoirayhdistyksen järjestämien opastuskokeiden osanottajat keväällä 1953

Opaskoirien koe- ja kilpailutoiminta

Kaikenlainen voimien ja kykyjen mittely kilpakentillä on aina kiinnostanut ihmisiä. Tämä on totuus, joka koskee yhtä hyvin alkuasteella olevia kansoja kuin nykyajan sivistystasolle päässeitä ihmisiä. Erikoisesti on suomalaisia aina innoittanut paremmuuden mittely.

Tämäntapainen lienee se ajattelu, joka on johtanut sääntöjen laatimiseen opastuskokeita varten ja edelleen näiden kokeiden liittämiseen siihen koe- ja kilpailutoimintaan, mikä vuosien kuluessa on kehitetty maamme kennelväen keskuudessa ja palveluskoiraharrastajien piirissä. Tämä ei kuitenkaan ollut ainoana kannustimena, vaan sen ohella pyrittiin opaskoirien käyttäjien keskuudessa ylläpitämään koirien käyttökelpoisuutta mahdollisimman korkealla tasolla. Kokeisiin ja kilpailuihin osallistuminen näet pakottaa opaskoirien käyttäjät hoitamaan koiriaan, askartelemaan niiden kanssa enemmän kuin varsinaisessa opastustyössä, siis toisin sanoen pitämään koiransa aina hyvässä vireessä. Kun opaskoira varsinaisessa opetustyössään monasti ei saa riittävästi tarvitsemaansa liikuntaa, on koe- ja kilpailutoiminnalla tähänkin nähden suuri merkitys.

Kun lisäksi otetaan huomioon seikka, että osallistuminen kokeisiin ja kilpailuihin antaa opaskoiran käyttäjälle virkistävää vaih-

telua hänen monasti varmaan yksitoikkoiseen arkipäiväiseen harmauteensa, voidaan ymmärtää se suosio, minkä nämä kilpailut ovat saaneet osakseen ja sitä ilmaisee myös runsas osallistuminen niihin. Opastuskokeita näin yleisinä kilpailuina tuskin lienee toimeenpantu muualla kuin meidän maassamme.

Kokeiden tarkoitus on valmistaa tilaisuus jokaiselle opaskoiran käyttäjälle näyttää, miten hän on pystynyt ylläpitämään ja kehittämään koirassaan kuntoa siinä työssä, jota varten koira on koulutettu. Esitykset suoritetaan pätevien palkintotuomareiden valvonnassa ja näytteet arvostellaan vahvistetun pistelaskutavan mukaan. Kun kaikki esitykset luonnollisesti eivät voi olla samanarvoisia, syntyy kilpailu ja paras voittaa.

Kokeissa noudatetaan samoja yleisiä sääntöjä, jotka on vahvistettu palveluskoirakokeita varten.

Opastuskoe suoritetaan ainoastaan avoimessa ja voittajaluokassa. Kun opaskoira tarkastuksessa hyväksytään käyttöön otettäväksi, katsotaan sen silloin suorittaneen avoimen luokan 2. palkintoa vastaavan kokeen, joten n.s. alokasluokkaa ei kokeissa ole. Voimassaolevissa koeohjeissa sanotaan mm.:

Kokeeseen saavat osallistua ainoastaan sokeiden tai heikkonäköisten omistamat ja ohjaamat tai heidän hallussaan olevat opaskoirat.

Ennen kokeiden alkua on jokaiselle ohjaajalle pantava sellaiset silmäsuojukset, jotka ehdottomasti estävät pienimmänkin näkemisen, jotta osanottajat olisivat täysin tasaveroisia tässä suhteessa.

Varsinainen koe jakaantuu tottelevaisuusnäytteisiin ja opastusnäytteeseen. Tottelevaisuusnäytteitä ovat:

avoimessa luokassa

1. seuraaminen kytkettynä, käsky "seuraa",
2. seuraaminen taluttimetta, sama käsky kuin edellisessä,
3. luoksetulo, käsky "tänne" (ei vihellys),
4. paikallaolo, 5 minuuttia, ohjaaja näkyvässä noin 30 metrin päässä koirasta, käsky "paikalla",
5. esineen noutaminen (heitetty n. 10 metrin päähän), käsky "ota",
6. istuminen ja maahanmeno, käskyt "istu", "maahan".

Opaskoirakouluttaja B. Brüning kouluttamassa opaskoiraa porrasesteellä

Opaskoirakouluttaja E. Soikkeli kouluttamassa opaskoiraa

Opaskoira noutaa isäntänsä pudotaman kepin

Opaskoira pysähtynyt korkealla olevalle esteelle, jota isäntä tunnustelee

voittajaluokassa

- 1—3. näytettä suoritetaan kuten avoimessa luokassa,
4. paikallaolo 5 minuuttia, ohjaaja näkösuojassa, käsky "paikalla",
5. takaisin entiselle paikalle, käsky "takaisin, mars",
6. esineen noutaminen (pudotettu n. 30—50 metrin päähän) opastusnäytteen aikana, käsky "etsi",
7. istuminen ja maahanmeno, käskyt "istu", "maahan".

Opastusnäytteestä mainittakoon, että avoimen luokan rata on noin 2 km ja voittajaluokan n. 3 km. Koeradon pitää olla samassa luokassa kilpaileville sama. Sen tulee mutkitella vaihtelevassa maastossa, jossa esiintyy polkuja, maanteitä ja mikäli mahdollista myös katuesteitä. Radalla pitää olla vieraita ihmisiä ja koiria, pylväsesteitä, vaaka-suorassa olevia esteitä sekä maassa olevia koroke-esteitä. Esteet voivat olla joko kiinteitä tai siirrettäviä. Voittajaluokassa kilpailevia en kokeiltava myös kaupunkiliikenteessä, ei kuitenkaan erikoisen vilkasliikenteisillä kaduilla.

Ohjaajan ja koirien yhteistyötä arvosteltaessa on erikoisesti huomioitava, millä tavalla ohjaaja korjaa koiransa mahdollisesti tekemät virheet, miten hän suhtautuu koiraansa eri tilanteissa, miten koira käyttäytyy vapaana (pysyykö ohjaajan lähetyvillä) ja miten se suhtautuu muihin kotieläimiin sekä pysyykö se hyvin tien vasemmalla laidalla ja edelleen miten se suhtautuu liikenteeseen. Opastusnäytteelle lähdetessä kuuluu käsky "veto, mars". Tämän käskyn saa näytteen aikana tarvittaessa toistaa. Niinikään saa seuraamisnäytteen aikana käskyn toistaa, silloin kun suuntaa tai nopeutta muutetaan, mutta muuten ei sitä saa toistaa. Toistettu käsky alentaa suorituksen arvoa ja kolmas käsky saattaa jo tehdä näytteen mitättömäksi. Suuntaa muutettaessa opastusnäytteen aikana ovat käskysanat "oikealle", "vasemmalle". Käskysanoihin voidaan liittää tarpeen mukaan sellaiset käskyt kuin "pysäkki", "auto", "penkki" jne.

Koiran hoito ja ruokinta

Koiran hankkimiseen, ei myöskään opaskoiran, tule ryhtyä hetkellisestä mielihoiteesta, vaan vasta vakavan harkinnan jälkeen. On tarkoin

puntaroitava, ovatko edellytykset koiran pitämiseen, ruokkimiseen ja hoitamiseen sellaiset, etteivät ne aiheuta liian suurta häiriötä asianomaisen jokapäiväiseen elämään. Niinikään hänen on harkittava, voiko hän koiraa yleensä pitää ja onko innostus sen pitämiseen myös kyllin kestävää laatua. Jos tämän puntaroinnin tuloksena on koiran hankkiminen, voidaan ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin tämän päätöksen toteuttamista varten.

Opaskoiraa ajatellen on selvintä, että siitä alusta pitäen tehdään perheen jäsen. Tämä merkitsee, että se saa makuupaikan isännän huoneissa. Jos useampia huoneita on valittavana, on suositeltavaa, että koiran makuupaikka sijoitetaan muualle, kuin makuu- tai ruokailuhuoneeseen.

Makuupaikaksi kelpaa tietysti millainen vaate tahansa, kunhan se vain on niin suuri, että koira voi maata sillä pitkin pituuttaan. Jos makuuvaatteen, patjan tai muun pehmikkeen alle voidaan saada lattiasta jonkun verran ylempänä oleva lava, on makuusija täysin tyydyttävä. Patjan täyteenä voidaan käyttää kuivia olkia tai hienoa puulastuvillaa. Koira nukkuu varsin mielellään jonkun verran lattiasta ylempänä olevalla alustalla. Se pitää myös puhtaudesta, joten sen makuupaikka on pidettävä siistinä ja sopivin välijoin tuuletettava. Hyvän makuupaikan saa koiralle, kun esim. 4 tuuman laudoista tehdään kehikko, jonka yli pingoitetaan vahvaa säkkikangasta. Makuupaikan suhteen on huomattava, ettei sitä sijoiteta vetoiseen paikkaan.

Koiran hyvinvoinnin kannalta on perin tärkeätä, että sen saatavissa on aina raikasta vettä puhtaassa astiassa, ja että se on sijoitettu paikkaan, jonka koira on oppinut tietämään.

Koiran jokapäiväiseen hoitoon kuuluu myös sen turkin kampaaminen ja harjaaminen sekä korvien, silmien, jalkojen ja päkiöiden, siis yleensä koko koiran tarkastaminen. Tämän voi sokea itsekin tehdä, mutta suositeltavaa on, että hänellä ainakin silloin tällöin on näkevää apua käytettävissä. Tällaisen jokapäiväisen tarkkailun ei tarvitse kestää kauan, mutta se kannattaa tehdä, sillä näin huomataan jo aikaisessa vaiheessa sellaisetkin seikat, jotka vaativat perusteellisempaa hoitoa.

Myös koiran ulostuksiin on kiinnitettävä huomiota. Ulostus ei saa

jatkuvasti olla löysää eikä myöskään liian kovaa. Jos poikkeuksia normaalista alkaa huomattavasti esiintyä, on pyrittävä selvittämään syy tähän ja sen mukaan ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Koiraa ei saa liian usein pestä. Pesua pari kertaa vuodessa on pidettävä riittävänä, mutta missään tapauksessa ei sitä pidä suorittaa useammin kuin joka toinen kuukausi. Kesäisin koirat mielellään uivat. Uiminen kuitenkin ei saa mennä liiallisuuksiin, ei varsinkaan suolaisessa vedessä. Se nimittäin tekee ihon kuivaksi ja voi aiheuttaa syyhyä ja ihottumia.

Erittäin tärkeää on, että koira saa tarpeeksi liikuntaa, raitista ilmaa ja aurinkoa. Opaskoiraa pitäisi jaloitella aamuisin ennen työhön lähtöä ja iltaisin sieltä palattua, vähintään puoli tuntia kerrallaan. Tämä jaloittelu ei siis ole yksistään koiran tarpeilla käyttämistä. Lyhyttä jaloittelua työpaikalla, varsinkin jos siellä viivytään koko päivä, ei myöskään saa unohtaa. Jos koiralle voidaan järjestää sellainen paikka, jossa se noin tunnin verran saa vapaasti juosta itsensä melkein näännyksiin, ei koira parmepaa voi toivoa. Isännän tai jonkun muun koiralle tutun henkilön on tietenkin koko ajan oltava lähettyvillä.

Kuten edellä jo mainittiin, on koiran turkki päivittäin kammattava ja harjattava. Irtaantuneiden karvojen poistaminen käy hyvin päinsä harvahkolla kammalla, jonka piikit eivät saa olla niin teräviä, että ne voivat vahingoittaa koiran ihoa. Asialle on eduksi, jos turkki kammattaessa on hiukan kostea. Kampaamista voi seurata harjaaminen. Kaupoista saatavalla kumiharjalla poistettava karva irtaantuu helposti. Loppuharjaus voidaan suorittaa tavallisella pehmeähköllä harjalla. Tähän päivittäiseen turkin hoitoon ei tarvitse käyttää aikaa enempää kuin noin 5—10 minuuttia. Kampaaminen ja harjaaminen on aina tehtävä karvapeitteen suuntaan alkaen päästä ja lopettamalla häntään.

Jos koira ei vaikuta täysin terveeltä, on heti mitattava sen lämpö. Se tapahtuu siten, että koiran häntää nostetaan ja lämpömittari asetetaan peräsuoleen. Koiran normaalilämpö on 38—38,5 astetta. Jos sillä on kuumetta, on parasta kääntyä eläinlääkärin puoleen. Tosin eläinlääkärin luokse pääseminen ei aina ole mahdollista, mutta on muistettava, että asian selittäminen voi myös tapahtua puhelimitse

ja että eläinlääkärikin voi antaa määräyksensä puhelimitse apteekkiin. Koiralla voi olla aivan samoja tauteja kuin ihmisilläkin. Korvatulehdus saattaa aiheuttaa lämmön nousua, samoin haavat sekä toisen koiran mahdollinen purema. Sprii, vetysuperoxiidi, kloramin ym. tämäntapaiset aineet ovat sopivia haavojen ja puremien puhdistusaineita ja voivat estää märkimisen. Koirat oksentavat suhteellisen usein. Tällaisen yksinäisen oksentamisen ei kuitenkaan tarvitse merkitä sairausoiretta. Koirat syövät joskus mielellään ruohoa ja nielevät liian suuria särmikkäitä luupaloja, josta seurauksena on jonkin ajan kuluttua oksennus. Usein toistuvat oksennukset sitä vastoin ovat ilmeisiä sairausoireita ja vaativat siinä mielessä huomiota. Ne voivat aiheutua vatsan alentuneesta sulattamiskyvystä, mikä vuorostaan voi johtua liiallisesta päivittäisestä luiden syöttämisestä. Annettakoon sen vuoksi koiralle suurehkoja luita kaluttavaksi, mutta älköön annettako niitä ravinnoksi päivittäin.

Koiran hampaiden kuntoon on myös kiinnitettävä huomiota. Huonot reiälliset hampaat voivat aiheuttaa monenlaisia sairauksia ja lisäksi ne tekevät suun pahanhajuisiksi. Paras on sen vuoksi poistaa viialliset hampaat, etteivät muut hampaat turmeltuisi. Nuorten koirien hampaiden paikkaamistakin suoritetaan.

Jos koiran korvat tai silmät ovat kipeät taih sillä on jotain muuta, jota sen päässä on suojeltava raapimiselta, voidaan raapiminen estää mukavasti kauluksen avulla. Kaulus leikataan pahvista riittävän suureksi, keskelle leikataan reikä, johon koiran kaula mahtuu.

Sopivimpana koiran ravintona on liha joko keitettynä tai raakana, samoin keitetty tuore kala, varsinkin silakka ja silli sekä keitetyt tuoreet vihannekset ja erilaiset puurot. Koiran ravinto on pyrittävä tekemään mahdollisimman vaihtelevaksi. Täysikasvuista koira ei tarvitse syöttää muuta kuin kaksi kertaa päivässä. Ruoka ei saa olla liian rasvaista, sillä koira ei kykene sulattamaan enempää kuin noin 100 g rasvaa vuorokaudessa. Sanotaan, että koira tarvitsee ravintoa kuukaudessa oman painonsa verran. Kun käyttämämme opaskoirat painavat noin 30—40 kiloa, merkitsee tämä, että niiden pitäisi saada vähän toista kiloa ruokaa päivässä. Tällöin tulee kysymykseen ruoka kiinteässä muodossa, eikä vetelänä vellinä tai liemenä. Tunnettu

saksalainen kynologi on koiran ruoasta puhuessaan sanonut: mitä vetelämpää sitä huonompaa. Ravinnon määrää voidaan tietysti säännöstellä. Jos koira näyttää lihomisen oireita, on ruoka-annosten suuruutta vähennettävä ja päinvastoin, jos koira laihtuu. Kun perheissä yleensä syödään kaksi kertaa päivässä, on parasta pyrkiä siihen, että koirakin saa samanaikaisesti ruokansa ja että se tottuu syömään ruoan tähteitä. Sopivana koiran ruokana ei kuitenkaan voida pitää perunan kuoria eikä perunakaan ole varsinaista koiran ruokaa. Koirat tosin oppivat syömään perunoita, mutta ne pitäisi antaa muhennettuina. Oppivatpa koirat syömään perunankuoriakin, mutta silloin on kysymyksessä ahmatti koirien joukossa, joka ei välitä siitä, mitä se syö, vaan se syö mitä tahansa. Näin syötettynä kotiruoan tähteillä tulee koiran ravinto riittävän vaihtelevaksi ja taloudellisimmaksi, sille kun ei tarvitse hankkia ja valmistaa erikoisesti sille tarkoitettua ruokaa. Sokeri ei ole koiralle vahingollista, ellei sitä liiaksi syötetä.

Koiran vitamiinitarpeesta voidaan huolehtia antamalla sille päivittäin ruokalusikallinen kalanmaksaöljyä noin kolmen viikon ajan, jonka jälkeen pidetään tauko, joka saattaa olla puolikin vuotta. Varsinkin karvanlähdön aikana on kalanmaksaöljyn antaminen hyvä. Se jouduttaa karvan lähtöä ja tekee karvan kiiltäväksi.

Opaskoira on kallis ja arvokas. Sen vuoksi on koiran hyvään hoitoon ja ruokintaan kiinnitettävä suurta huolenpitoa.

Yleistä

Voimassaolevan koiraverolain mukaan on opaskoiran käyttäjä vapautettu suorittamasta veroa koirastaan.

Tämä vapauttaminen veron suorittamisesta ei kuitenkaan merkitse, että opaskoiran haltija olisi vapautettu noudattamasta niitä muita määräyksiä, mitä laki asettaa jokaiselle koiran pitäjälle. Niinpä opaskoiran käyttäjä ei saa pitää koiraansa vapaana kaupungin, kauppalan tai muun taajaväkisen yhdyskunnan alueella ilman asianomaisen paikkakunnan poliisiviranomaisilta saatua erikoislupaa, jos koirien vapaana pitäminen alueella yleensä on kielletty. Metsästyslain määräykset koirien pitämisestä kytkettyinä riistan rauhoitusaikana eivät myöskään tee mitään poikkeusta opaskoiriin nähden.

Opaskoiran käyttäjä tai haltija on velvollinen niin huolehtimaan koirastaan, ettei se missään muodossa pääse tuottamaan vahinkoa vieraalle henkilölle. Jos opaskoira on tuottanut vahinkoa, minkä laatuista tahansa, vastaa tästä vahingosta se opaskoiran käyttäjä tai haltija, jonka hallussa opaskoira vahingontuottamisen aikana on. Vain siinä tapauksessa, että koira on omistajansa hallussa, vastaa omistaja sen tuottamista vahingoista, muussa tapauksessa henkilö, jonka hallussa koira jatkuvasti on. Opaskoirayhdistys ei siis vastaa käyttöön luovutettujen opaskoirien aiheuttamista vahingoista.

Vaikka on lähdeittävä siitä edellytyksestä, että opaskoiran luonteen pitää olla sellainen, ettei sen pitämisestä ole minkäänlaista vaaraa, on kuitenkin se teoreettinen mahdollisuus kieltämätön, että vahinko tästä huolimatta jossain muodossa voi sattua. Tällaisten sattumien varalta myöntävät vakuutusyhtiöt ns. vastuuvakuutuksia myös koirien aiheuttamien vahinkojen suhteen. Kun tällaisen vastuuvakuutuksen vuosimaksu on suhteellisen pieni — se on tätä nykyä vain 1 000 markkaa miljoonaan nousevasta vahingonkorvauksesta — on syytä ottaa tällainen vakuutus, silloin kun siihen vain on mahdollisuuksia. Vakuutusyhtiöiden asiamiehiltä saa asiasta tarkempia tietoja.

Siviilisokean opaskoiran arvo on nykyään noin 60 000 markkaa. Jokaiselle, joka joutuu maksamaan koirastaan tämän hinnan tai vaikkapa vain osan siitä, merkitsee koiran menettäminen samalla taloudellista menetystä. Vakuutus on tässäkin tapauksessa suositeltavaa turvaksi. Suomen Keskinäinen Eläinvakuutusyhtiö, jonka asiamiehinä maamme eläinlääkärit yleisesti toimivat, myöntää nykyään vakuutuksia myös koirille aina 60 000 markkaan asti. Vuotuinen vakuutusmaksu on nykyään 105 mk tuhannelta markalta.

Koiran elämän sammuminen

Jos minulta kysyttäisiin, sanoo J. von Röder kirjassaan "Hundehaltung mit mehr Erfolg", minkä katson koiran suurimmaksi puutteeksi, vastaisin empimättä: koiran niin suuresti ihmiselämästä poikkeava elinaika. Tähän voimme kaikki yhtyä. Varsinkin opaskoiran käyttäjä tulee kipeimmin tuntemaan tämän puutteen silloin, kun hän menettää

koiransa. Koiran sielunelämä on niin korkealle kehittynyt ja sillä on niin monta kosketuskohtaa meihin, että ero tästä, meille niin rakkaaksi tulleesta nelijalkaisesta ystävästä aina tuottaa meille surua. Yleisesti voidaan pitää koiran elinikänä 9—12 vuotta. Lymfaattisten, lihaviiden ja karkealuustoisten koirien elinaika on lyhyempi kun sen sijaan kuivat ja laihahkot sekä enemmän liikuntaa saaneet elävät kauemmin. Kuta enemmän koira saa liikuntaa, sitä kauemmin se pysyy virkeänä, vaikka se vanhetessaan harmaantuukin.

Ruokinnalla on myös koko koiran elämänajan merkityksensä. Rasvarikkaita liemiä on aina vältettävä ja sen sijaan annettava enemmän munavalkuaisrikasta ravintoa. Viidennen ikävuoden jälkeen saavat luut jäädä harvinaisemmiksi makupaloiksi ja hampaita on tarkattava, ettei niihin pääse muodostumaan tahmakerrosta.

Lopulta esiintyvät vanhuuden oireet: korvavaivat, silmien hämärtyminen, hampaiden kuluminen, vaivaloinen ja haluton liikkeelle lähteminen ja liikunta. Koira on erittäin riippuvainen elintensä vaivattomasta toiminnasta. Tämä vaivaton toiminta määrää myös sen korkealle kehittynyttä henkistä toimintaa mielihyvän ja mielihänen tunteineen.

Viimein on ratkaisu edessä. Tahdommeko vapauttaa koiran kärsimästä tai pidämmekö parempana elämän säilyttämistä niin kauan kuin koira hengittää ja suoda sille luonnollisen kuoleman. Koira, joka koko elämänsä ajan on meitä uskollisesti palvellut, ansaitsee kivuttoman kuoleman. Sen kärsimys on tehtävä mahdollisimman lyhyeksi. Sairasta ja vanhaa koira ei kuitenkaan saa lopettaa ilman Opas-koirayhdistyksen suostumusta, silloin kun koira on yhdistyksen valvon-
nassa.

